

allesomvattende theoriesamenhangen en nauwelijks theorieën van middelbare reikwijdte. Wel zouden er diverse theorieën ad-hoc zijn, die nog op uitbouw wachten³. Politikologen aarzelen niet om, in andere woorden, hetzelfde toe te geven ten aanzien van hun discipline. Deze stand van zaken maakt het aanvaarden van de hulp van de moderne maatschappijwetenschappen kwestieus. Het gebruik ervan dient daarom steeds te geschieden met inachtneming van een behoorlijke dosis voorzichtigheid en in het bewustzijn van de betrekkelijkheid. Die voorzichtigheid en dat gevoel voor betrekkelijkheid zijn temeer geboden vanwege de eigen aard van het onderzoeksobject: de kerken.

Een tweede fundamentele problematiek betreft het bronnenonderzoek en de presentatie van de resultaten ervan. Bij de oplossing hiervan moet met verschillende punten rekening worden gehouden:

1. De vraagstelling is zeer gevarieerd, wisselend en ten dele nog onzeker.
2. Het te onderzoeken en te beschrijven bronnenmateriaal is buitengewoon omvangrijk - alleen al de archieven van de nationale burgerlijke overheid laten zich meten met een kilometermaat - en van wisselend belang.
3. De bronneninventaris moet een zekere duurzaamheid bezitten, objektief zijn en dubbel werk voorkomen.
4. De bronneninventaris moet bruikbaar zijn bij elke vraagstelling betreffende de relatie "kerken-overige samenleving".

Het behoeft waarschijnlijk nauwelijks een betoog dat deze punten onderling slecht verenigbaar zijn. De onzekere en steeds aan verandering onderhevige vraagstelling staat dwars op de eis van duurzaamheid en objectiviteit. De omvang van het materiaal staat een volledige bestudering in de weg. De gevarieerdheid van vraagstellingen verstoort de eenheid van het onderzoek en bemoeilijkt het maken van een hanteerbare totaalopzet.